

בבא בתרא ס"ח

משנה

המוכר את העיר בסתם, מכר את הבתים שהם בכלל העיר¹²¹, הבורות, השיחין, והמערות, המרחצאות והשובכות, בית הבדין, ובית השלחין, שחוץ לעיר והסמוכים לעיר, אבל לא את המטלטלין. ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה, אפילו היו בה בהמה ועבדים¹²² הרי כולן מכורין¹²³. רבן שמעון בן גמליאל אומר, המוכר את העיר מכר את הסנטר.

גמרא

אין להביא ראיה מהמשנה שעבד י"א בר מחווניתא וי"א באגי
אמר רב אחא בנו של רב אויא לרב אשי, לכאורה יש מהמשנה ראיה שעבד הוא כמטלטלין.

שברישא שנינו שהמוכר את העיר לא מכר את המטלטלין, ובסיפא שנינו אבל אם אמר לו כל מה שבתוכה העבדים מכורים, ומכאן שאם לא אמר כל מה שבתוכה העבדים לא היו מכורים עם העיר משום שהם מטלטלים. ויש לפשוט את הספק אם עבד הוא כמטלטלין או כמקרקעין¹²⁴. דוחה הגמרא, שגם אם נאמר שעבד הוא כמטלטלין, מדוע המשנה אמרה אפילו היו בה בהמה ועבדים מכורים, ומשמע אפילו עבדים שאין להם דין מטלטלין¹²⁵. אלא שיש לומר שיש הבדל בין מטלטלים שניידים שאותם לא מכר. אם כן, גם אם לגבי שאר הדינים עבד הוא כמקרקעי לא קנה אותם בסתם עם העיר משום שאין דעתו של מוכר עיר אלא לדברים הקבועים בעיר, אבל עבד שיכול לצאת מן העיר אינו בכלל עיר¹²⁶.

סנטר י"א בר מחווניתא וי"א באגי
מביאה הגמרא שנחלקו בביאור כוונת רבן שמעון בן גמליאל מהו 'סנטר'. בבבל פירשו שהכוונה ל'בר מחווניתא' עבד של שר העיר הממונה לומר ולהראות את תחומי השדות¹²⁷. שמעון בן אבטולמוס אומר 'באגי', שהם השדות שסביב המדינה. מי שאמר

121 לא צריך לשנות מכר את החצרות שהוא עיקר עיר שיעיר משמע אויר העיר. רשב"ם.

122 בהמה ועבדים אין נקראים כלי תשמישו ומאחר שהם מכורים כ"ש חיטים ושעורים וכסף וזהב שהם מטלטלי דלא ניידים. רשב"ם.

123 בגמ' מפרשים מהו אפילו במה הם חמורים יותר משאר מטלטלין להמכר בכלל העיר. רשב"ם.

124 הספק הוא אם לפי לשון בני אדם עבד קרוי מטלטלין או מקרקעין שמדאורייתא ודאי עבד הוא כמקרקעין דמי לקנותו בכסף בשטר ובחזקה משום שהוקוש לקרקעות בכתוב 'והתנחלתם אותם' אבל הספק הוא בלשון בני אדם מי שאמר מטלטלי פלוגי אם דעתו של אדם לתת את עבדו בלשון זה או לא והבעיה לא נפשטה והרי אפשר לפשוט ממשנתנו שלפי דעת בני אדם עבד חשוב מטלטלין. רשב"ם.

125 לא משום שאם הם כמקרקעי לא יהיה קשה, שהרי מ"מ אפשר להקשות מבהמה מהו אפי'. אלא הקשו למה רצו לומר שלא מחלקים בין מטלטלי דניידי למטלטלי דלא ניידים. וה"ה שאפשר להקשות אם כמטלטלין יהיו מכורים אפי' עם חצר. תוס'.

126 רשב"ם.

127 ואי אפשר לעיר בלא אותו ממונה. ורבינו חננאל פירש סנטר הוא שומר העיר לשון "נוטרה את הכרמים". רשב"ם.

שהמוכר את העיר מכר את 'בר מחווניתא' כל שכן שמכר עמה את השדות שאינם ניידים. ומי שאמר שמכר את השדות אבל לא מכר עמה את 'בר מחווניתא', משום שהוא נייד.

שלחין הוא גנות ורשב"ג מוסיף שגם הגמרא סברה, שמה ששנינו במשנה בית השלחין שדות נמכרים עם העיר כלומר שדות. שואלת הגמרא, שלמי שאמר

שסנטר הוא 'בר מחווניתא', מובן שהתנא קמא אומר ובית השלחין שהם השדות צריכים את הגשמים כמו שכתוב "וְשִׁלַּח מַיִם עַל פְּנֵי חוּצוֹת" נמכרים עם העיר, אבל 'בר מחווניתא' לא נמכר עמה. ורבן שמעון בן גמליאל אומר שאפילו 'בר מחווניתא' נמכר עמה. אבל למי שאמר שסנטר הוא שדות, מה רשב"ג בא להוסיף על התנא קמא? עונה הגמרא ששלחין אינו 'באגי', אלא שלחין הוא 'גינונייתא', גנות הסמוכות לעיר ושבתוך העיר¹²⁸, כמו שנאמר "שְׁלַחֲךָ פְּרָדִים רְמוּנִים", גנות המשלחין פירות בכל שנה¹²⁹. התנא קמא אומר ששלחין נמכר עם העיר ששייכים לעיר שהרי ראוי לטייל בגן כמו בבית, אבל 'באגי' לא נמכרים עמה, ורבן שמעון בן גמליאל אומר, שאפילו 'באגי' נמכרים עמה.

וי"א שסברו ויש אומרים, שבתחילה סברו ששלחין הוא 'גינונייתא', גנות ששלחין הוא גנות שבעיר וסביבה. והגמרא שאלה שמובן למי שאמר שסנטר הם 'באגי', התנא קמא אמר שמכר עם העיר את הגנות ולא את השדות. ורבן שמעון בן גמליאל אומר שאפילו השדות נמכרו עמה. אבל למי שאמר שסנטר הוא 'בר מחווניתא' מה התוספת בדברי רשב"ג¹³⁰ ג¹³¹? עונה הגמרא, שאין לומר ששלחין הוא 'גינונייתא' אלא יש לומר ששלחין הכוונה לשדות. התנא קמא אומר שהשדות נמכרות עם העיר אבל העבד הממונה להראות את תחומי השדות אינו נמכר עם העיר. ורבן שמעון בן גמליאל בא לומר שאפילו 'בר מחווניתא' מכור עם העיר.

ומביאה הגמרא ראייה שסנטר הוא 'בר מחווניתא' ממה ששנינו בברייתא, רבי יהודה אומר, סנטר אינו מכור. אנקולמוס, שהוא סופר המלך לכתוב מספר השדות והבתים והאנשים לתת מס של כל אחד לשר העיר, מכור¹³² ¹³³. וממה שאנקולמוס

128 אין להקשות ממה שבכל הגמרא בית השלחין הם שדות שמשקים אותן מפני שפשוט לגמרא שאין חילוק בין שדה בית השלחין, ושדה בית הבעל לענין מכר. ויש חילוק בין באגי לגינונייתא ולכן לא מפרשים שלחין כמו בכל מקום שהיה משמע שבה למעטי שדה בית הבעל, תוס'.

129 על שם האילן שעושה בדים ושולח פאות ככתוב ביהזקאל "ותעש בדים ותשלח פאות". תוס'.

130 אבל ממה שרשב"ג נקט סנטר לבד מכאן ששמע שחכמים אמרו בסנטר לבד שאינו מכור, והוא בא לומר שהוא נמכר, ובע"כ כיון ששלחין הוא גינונייתא חכמים אמרו שאינו מכור בבאגי. והוא בא לומר שמכור. רשב"ם.

131 ואף על גב ששמענו מק"ו שבאגי מכור מ"מ כיון שתנא קמא סובר שאפילו באגי לא מכור היה לרשב"ג לפרש היטב ולומר שבאגי ובר מחווניתא נמכרים. תוס'.

132 ה"ג תא שמע ר' יהודה אומר סנטר אינו מכור אנקולמוס מכור. דהא לקמן מפכינן לה ואמרי סנטר מכור אנקולמוס אינו מכור וכך היא שנויה בתוספת' (פרק ג) כדמפכינן לה בסמוך ואית דגרסי הכא בתרויהו אינו מכור ולקמן לא גרסי' איפוך אלא הכי גרסינן אימא רבי יהודה אומר סנטר מכור אנקולמוס אינו מכור:

133 ר"ח גרס ע"פ התוספתא, ת"ש ר"א סנטר מכור אנקולמוס אינו מכור. מאי לאו מדאנקולמוס גברא סנטר נמי גברא הא כדאיתא והא כדאיתא ה"ג מסתברא דקתני סיפא כו'. מאי ביזילי פיסקי באגי פיסקי באגי הוא דלא

הוא אדם, גם סנטר הוא אדם. דוחה הגמרא, שכל אחד הוא לעצמו.

אבל לא שייריה ובנותיה ולא חורשים המוקצין שואלת הגמרא, האם אפשר לומר לה ולא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים שכוונת רבי יהודה בסנטר הוא לשדות,

והרי שנינו בסיפא, אבל לא שייריה ולא כפרים הסמוכים לה, ולא היערות הסמוכים ופתוחים לעיר, ולא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים. ואמר רבי אבא ששייריה הכוונה לחתיכות בקעה גדולה שסמוכה לעיר אלא שהיא מופלגת ממנה קצת¹³⁴, והם לא נמכרו. אבל השדות הסמוכים לעיר נמכרים עם העיר,

ואם הסנטר הוא 'באגי' קשה ממה ששנינו ברישא שהסנטר אינו מכור? עונה הגמרא, שיש להפוך את דבריהם ולשנות בברייתא, רבי יהודה אומר סנטר מכור אנקולמוס אינו מכור, סנטר הוא 'באגי' ורבי יהודה אומר סנטר מכור, השדות שבבקעה מכורות בכלל העיר, אבל שיריה 'פיסקי באגי' לא מכורות בכלל העיר.

שואלת הגמ', האם רבי יהודה סובר כרשב"ג שסנטר מכור, הרי ר"י סובר כחכמים, שכן שנינו בסיפא אבל לא שיריה ולא בנותיה. ובברייתא אחרת שנינו, המוכר את העיר לא מכר את בנותיה רשב"ג אומר המוכר את העיר מכר בנותיה? עונה הגמרא, שרבי יהודה סובר כרשב"ג בדבר אחד, בסנטר, וחולק עליו בדבר אחד, בבנותיה.

בנות אין נמכרות עמה חלק בים וחלק ביבשה הגמרא שואלת על מה ששנינו בברייתא ביברים של חיה ושל עופות ושל דגים נמכרים ולא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים.

ממה ששנינו היו לה בנות אין נמכרות עמה, היה לה חלק אחד בים וחלק אחד ביבשה, ביברים של חיה ושל עופות ושל דגים הרי אלו נמכרים¹³⁵? עונה הגמרא, שכשפתיחת של הביברים היא לצד העיר הם נמכרים עמה, וכשהם פתוחים לחוץ אינם נמכרים עמה. שואלת הגמרא ממה ששנינו ולא את החורשין המוקצים לה, ואפילו שהם פתוחים אליה? עונה הגמרא, שיש לשנות ולא את החורשין המוקצין הימנה, שפתוחים לחוץ.

מזדבני אבל באגי עצמם מזדבני. פירוש וממה שאמר אבל לא את שיריה, שהם פיסקי באגי מכלל שלעיל מדובר בבאגי. ואמר מי סברת שרבי יהודה סובר כרשב"ג, ואין לומר כך שהרי הוא חולק עליו בבנותיה, וה"ה שחולק עליו בסנטר. ומכאן שסנטר של רשב"ג הוא בר מחוונתא, וקשה למ"ד באגי. ולמ"ד בר מחוונתא לא קשה שא"כ יש ב' סוגי סנטר. סנטר של רשב"ג הוא אדם, ושל רבי יהודה הוא באגי. שבלאו הכי אנו צריכים לומר שיש שני מיני סנטר כמו שאומרים בפרק הזורק (דף פ:): אפי' לא כתב לה אלא לשם סנטר שבעיר הרי זו מגורשת, ובבראשית רבה (פט"ו) אתנסיבת לסנטירא. ובתוספתא דבבא מציעא נכרי שעשה לישראל אפוטרופוס או סנטר. ומשמע מכל אלו שסנטר הוא אדם, וסנטר של רבי יהודה הוא באגי, שדות. תוס'.

134 שיש הפסק צונמא בינתיים ושיריה הוא לשון שיריים. רשב"ם.

135 וחלק אחד בים נמי אעיר קאי דכיון דקתני רישא היו לה בנות אין נמכרות עמה משמע בנות הוא דלא מזדבנן דמופלגין מן העיר ואינם מאותה העיר ממש שהרי שם אחר יש להם אבל אם יש לעיר חלק אחד בים ונקרא בשם העיר נמכר עמה דהא עיר אחת היא בין הכל א"נ חלק אחד ביבשה כמו שאר העיר אלא שהוא מופלג מן העיר אבל הוא נקרא על שם העיר.